

WSPÓLNE STANOWISKO

w sprawie wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE
z dnia 19 listopada 2019 r. w sprawach połączonych
A.K. (C-585/18), CP (C-624/18) i DO (C-625/18)

AMNESTY INTERNATIONAL POLSKA
ARCHIWUM OSIATYŃSKIEGO
CZŁONKOWIE ZESPOŁU EKSPERTÓW PRAWNYCH FUNDACJI IM. S BATOREGO
FORUM OBYWATELSKIEGO ROZWOJU – FOR
HELSIŃSKA FUNDACJA PRAW CZŁOWIEKA
INSTYTUT PRAWA I SPOŁECZEŃSTWA INPRIS
OGÓLNOPOLSKIE STOWARZYSZENIE SĘDZIÓW SĄDÓW ADMINISTRACYJNYCH
STAŁE PREZYDIUM FORUM WSPÓŁPRACY SĘDZIÓW
STOWARZYSZENIE IM. PROF. ZBIGNIEWA HOŁDY
STOWARZYSZENIE PROKURATORÓW „LEX SUPER OMNIA”
STOWARZYSZENIE SĘDZIÓW POLSKICH „IUSTITIA”
STOWARZYSZENIE SĘDZIÓW „THEMIS”
WOLNE SĄDY

SPIS TREŚCI

	Apel	2
I.	Wprowadzenie	3
II.	Kluczowe elementy wyroku	4
III.	Skutki wyroku dla postępowań, w których skierowano pytania prejudycjalne	5
IV.	Skutki wyroku wykraczające poza postępowania, w których skierowano pytania prejudycjalne	7

APEL

W związku z ogłoszonym wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w Luksemburgu ws. KRS i Izby Dyscyplinarnej, podkreślamy, że pełne wykonanie orzeczenia jest obowiązkiem wszystkich władz Rzeczypospolitej Polskiej. Wskazujemy, że państwo członkowskie UE, które nie przestrzega standardów dotyczących niezawisłości sądów krajowych nie może uczestniczyć w ponadnarodowej integracji europejskiej. Trybunał Sprawiedliwości uważa bowiem niezawisłość sędziowską za element wartości praworządności w rozumieniu art. 2 TUE, która jest nieodzowna dla funkcjonowania systemu prawnego Unii Europejskiej, a także do tego, by inne państwa członkowskie i instytucje unijne miały zaufanie do polskich sądów i do polskiego systemu sędziowskiego.

Jeżeli wyrok TSUE nie zostanie zrealizowany szybko i w zgodzie ze standardami europejskimi, zasadą pewności prawa, a także z poszanowaniem praw obywateli, którzy pokładali zaufanie w polskim systemie sędziowskim, to nieuchronnie dojdzie do bezprecedensowego chaosu w systemie prawnym. Orzeczenia polskich sądów nie będą przede wszystkim korzystać z zasady wzajemnego zaufania i uznawania w innych państwach członkowskich UE.

Wskazujemy na to, że na prezesach sądów, sędziach, a także na ustawodawcy, KRS i pozostałych władzach państwowych ciąży ogromna odpowiedzialność, by w jak najszybszym czasie wykonać wyrok TSUE, by zagwarantować bezpieczeństwo prawne wszystkich obywateli UE.

I. WPROWADZENIE

- 1 Bezpośrednim przedmiotem orzeczenia TSUE jest wykładnia art. 19 ust. 1 i art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE), art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (KPP), wyrażających zasadę skutecznej ochrony sądowej.
- 2 Z perspektywy skutków dla polskiego systemu prawnego kluczowe zagadnienie dotyczy tego, czy utworzona od podstaw izba sądu ostatniej instancji państwa członkowskiego (np. Izba Dyscyplinarna SN [ID]) – właściwa do rozpoznania sprawy sędziego, który wniósł odwołanie – w której mają orzekać wyłącznie sędziowie wybrani przez organ, mający stać na straży niezależności sądów (Krajowa Rada Sądownictwa [KRS]), który z uwagi na ustrojowy model jego ukształtowania oraz sposób działania nie daje rękojmi niezależności od władzy ustawodawczej i wykonawczej, jest sądem niezależnym i niezawisłym w rozumieniu prawa Unii Europejskiej.
- 3 TSUE rozstrzygnął również, czy sąd krajowy ma prawo do pominięcia przepisów przyznających takiemu organowi wyłączną właściwość do rozstrzygania spraw danej kategorii.
- 4 TSUE wypowiedział się na temat standardów dotyczących powoływania sędziów ID, w tym w kwestii statusu KRS w świetle zasady skutecznej ochrony sądowej. Wyrok w niniejszej sprawie ma znaczenie daleko wykraczające poza kwestię statusu ID. Orzeczenie to rzutuje na sytuację KRS, a przez to również na status prawny Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych SN (IKNiSP), a także powołanych przy udziale obecnej KRS sędziów Izby Cywilnej SN, jak też ponad 600 sędziów powołanych lub awansowanych na stanowiska sędziowskie z udziałem tego organu. Wyrok TSUE może mieć również wpływ na orzeczenia wydawane przez sędziów nominowanych przy udziale KRS w obecnym składzie.

II. KLUCZOWE ELEMENTY WYROKU

- 5 W omawianym wyroku TSUE przesądził, że ustrój i skład Krajowej Rady Sądownictwa może podlegać badaniu z punktu widzenia prawa Unii Europejskiej (w szczególności art. 19 TUE i art. 47 KPP). Oznacza to, że proces nominacji sędziów przy udziale KRS musi spełniać wymogi skutecznej ochrony sądowej. Wszystkie polskie sądy muszą więc odpowiadać standardom określonym w wyroku, gdyż są one sądami unijnymi (w zakresie swojej właściwości stosują prawo UE).
- 6 TSUE wskazał, że sam fakt powoływania sędziów przez Prezydenta nie skutkuje brakiem niezależności sądu, o ile określone w prawie zasady dotyczące powołań sędziów nie rodzą uzasadnionych zastrzeżeń co do ich niezależności. Mając to na uwadze, Trybunał wskazał, że Sąd Najwyższy, dokonując oceny niezależności Izby Dyscyplinarnej, powinien mieć na względzie określone w orzeczeniu kryteria odnoszące się do składu i funkcjonowania KRS oraz tej Izby.
- 7 W odniesieniu do KRS, TSUE zwrócił uwagę na przerwanie kadencji 15 sędziów wchodzących w skład poprzedniej rady, zwiększenie liczby członków KRS wybranych z nadania sił politycznych, ewentualne nieprawidłowości w procesie powoływania nowych członków KRS, sposób wykonywania przez ten organ jej konstytucyjnych zadań (w szczególności stania na straży niezależności sądownictwa) oraz istnienie skutecznej kontroli sądowej decyzji KRS. Trybunał podkreślił, że choć te elementy, rozpatrywane osobno, mogłyby nie uzasadniać tezy o braku niezależności KRS, to zbieg wszystkich tych okoliczności faktycznych i prawnych może prowadzić do takiego wniosku.
- 8 TSUE wskazał dodatkowo na inne kryteria mające znaczenie dla oceny niezależności Izby Dyscyplinarnej SN. Wśród nich wymienił m.in. fakt powierzenia tej Izbie wyłącznej kompetencji w zakresie spraw pracowniczych sędziów SN oraz związanych z przeniesieniem sędziego w stan spoczynku zakwestionowanym we wcześniejszym wyroku TSUE (C-619/18). Istotne może być także to, że w skład Izby Dyscyplinarnej wchodzi wyłącznie nowo powołani sę-

dziowie, z wykluczeniem sędziów pełniących już urząd na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego Zwrócił również uwagę na szczególnie wysoki stopień autonomii Izby w ramach konstrukcji SN. Podobnie jak w przypadku KRS, TSUE podkreślił konieczność oceny niezależności Izby Dyscyplinarnej z uwzględnieniem wszystkich istotnych okoliczności faktycznych i prawnych.

- 9 TSUE nie dokonał ostatecznej oceny niezależności KRS i Izby Dyscyplinarnej, ale wyznaczył szczegółowe kryteria, którymi powinien kierować się Sąd Najwyższy podejmując rozstrzygnięcie w zakresie tego, czy ta Izba spełnia standardy wynikające z prawa UE.
- 10 Trybunał wskazał, że gdyby Sąd Najwyższy doszedł do wniosku, że Izba Dyscyplinarna tych standardów nie spełnia, to powinien zapewnić rozpoznanie sprawy przez niezależny sąd. W tym celu SN może, powołując się na zasadę pierwszeństwa prawa unijnego, pominąć przepisy przyznające wyłączną właściwość Izbie Dyscyplinarnej i rozpoznać sprawę przez Izbę, która była właściwa w świetle przepisów obowiązujących przed przyznaniem kognicji Izbie Dyscyplinarnej (np. Izbę Pracy, Ubezpieczeń i Spraw Publicznych).
- 11 Skutki wyroku obejmują nie tylko Izbę Dyscyplinarną SN, ale rozciągają się na inne sądy, w których orzekają sędziowie powołani z udziałem obecnej KRS. Każdy sąd ma kompetencję do oceny, czy skład rozpoznający sprawę z udziałem sędziego powołanego na podstawie uchwały obecnej KRS spełnia standardy niezależności wynikające z prawa unijnego.

III. SKUTKI WYROKU DLA POSTĘPOWAŃ, W KTÓRYCH SKIEROWANO PYTANIA PREJUDYCJALNE¹

- 12 Konsekwencją wyroku TSUE jest to, że Sąd Najwyższy musi ocenić, czy ID spełnia wymogi „niezależności sądu” w rozumieniu prawa

¹ Odnośnie do ogólnych skutków wyroków TSUE zob. pkt IV poniżej.

Unii i orzecznictwa TSUE², a zatem czy może rozpatrywać sprawy z elementem unijnym. Jeśli nie, staje się ona „niewidzialna” dla systemu unijnego. Przyznanie jej przez ustawodawcę właściwości, w ramach której sędziowie rozpatrują sprawy z elementem unijnym, stanowić będzie naruszenie prawa UE.

- 13 Na gruncie wyroku TSUE w sprawie *ASJP* status sędziego krajowego i europejskiego jest niepodzielny. Jeżeli okaże się, że sędziowie ID zostali nominowani wadliwie, nie mogą dalej pełnić swoich funkcji, niezależnie od przedmiotu sprawy, ze względu na to, że wszystkie stanowiska sędziowskie w ID związane są potencjalnie z koniecznością stosowania prawa UE.
- 14 Logiczną konsekwencją omawianego wyroku jest obowiązek pominięcia odpowiednich przepisów ustawy o SN, przyznających właściwość do rozpoznania trzech spraw, w których skierowano pytania prejudycjalne (tj. powództw o ustalenie oraz odwołania od uchwał KRS) przez ID. Sąd Najwyższy powinien wobec tego pominąć art. 27 § 1 pkt 2 i 3 oraz art. 79 ustawy o SN ze względu na to, że skutkiem ich zastosowania byłoby naruszenie zasady skutecznej ochrony sądowej.
- 15 Trybunał potwierdził w wyroku w sprawie *Torubarov*, że zasada skutecznej ochrony sądowej samoistnie – bez konieczności ustanowienia szczególnych norm w przepisach prawa Unii lub prawa krajowego – przyznaje jednostkom prawo, na które mogą się one bezpośrednio powoływać przed sądami krajowymi³. Natomiast, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem TSUE, każdy sąd krajowy, orzekający w ramach swoich kompetencji jako organ państwa członkowskiego, jest zobowiązany odstąpić od stosowania wszelkich przepisów prawa krajowego sprzecznych z bezpośrednio skutecznym przepisem prawa Unii w ramach toczącego się przed tym

² Zob. wyrok TSUE z dnia 27 lutego 2018 r., *Associação Sindical dos Juizes Portugueses (ASJP)*, C-64/16, EU:C:2018:117.

³ Zob. wyrok TSUE z dnia 29 lipca 2019 r., *Torubarov*, C-556/17, EU:C:2019:626, pkt 56.

sądem sporu⁴. Dotyczy to również każdej praktyki legislacyjnej, administracyjnej i sądowej.

- 16 W efekcie, jeżeli SN dojdzie do wniosku, że Izba Dyscyplinarna nie spełnia kryteriów niezależnego sądu, sprawy zawisłe przed SN powinna rozstrzygnąć Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z jej uprzednią właściwością w zakresie spraw pracowniczych sędziów Sądu Najwyższego – w tym tych związanych z dyskryminacją ze względu na wiek, podnoszonych w pytaniach prejudycjalnych – patrz pkt 166 wyroku.

IV. SKUTKI WYROKU WYKRACZAJĄCE POZA POSTĘPOWANIA, W KTÓRYCH SKIEROWANO PYTANIA PREJUDYCJALNE

A. UWAGI OGÓLNE

- 17 Zgodnie z wyrokiem w sprawie *ASJP*, art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE nakłada na wszystkie państwa członkowskie obowiązek ustanowienia środków odwoławczych niezbędnych do zapewnienia skutecznej ochrony sądowej. Każde państwo członkowskie powinno na podstawie tego artykułu zapewnić, by organy należące – jako „sąd” w rozumieniu prawa Unii – do systemu środków odwoławczych w dziedzinach objętych prawem Unii odpowiadały wymogom skutecznej ochrony sądowej.
- 18 Do stwierdzenia tego obowiązku wystarczy, że sąd krajowy może w określonych wypadkach orzekać o kwestiach związanych ze stosowaniem lub wykładnią prawa Unii, oraz że w związku z tym należy on – jako „sąd”, o którym mowa w art. 267 TFUE – do systemu środków odwoławczych „w dziedzinach objętych prawem Unii” w rozumieniu art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE⁵. Takim sądem jest SN,

⁴ Zob. wyrok TSUE z dnia 8 września 2010 r., *Winner Wetten*, C-409/06, EU:C:2010:503, pkt 55.

⁵ Zob. postanowienie TSUE z dnia 17 grudnia 2018 r., *Komisja/Polska*, C-619/18 R, EU:C:2018:1021, pkt 43.

jak również wszystkie sądy powszechne (sądy rejonowe, okręgowe i apelacyjne), a także sądy administracyjne.

- 19 Ponieważ w omawianym orzeczeniu TSUE wskazał, że nieprawidłowości w procedurze powoływania sędziów wpływają na niezależność sądów wymaganą przez prawo unijne, stąd wyrok ten ma dużo szersze znaczenie w kontekście polskiego systemu prawnego. Stanowisko TSUE będzie miało również wpływ na status IKNiSP oraz kilkuset sędziów orzekających w sądach w całej Polsce, którzy nominację sędziowską albo awans otrzymali dzięki rekomendacji nowej KRS. W razie niespełnienia kryteriów opisanych w wyroku, wszystkie te nominacje sędziowskie będą mogły zostać uznane za dokonane z naruszeniem prawa unijnego, tj. zasady skutecznej ochrony sądowej. Wszystkie sądy krajowe – niezależnie od ich właściwości, rodzaju i szczebla – mogą bowiem potencjalnie orzekać o kwestiach związanych z prawem UE.
- 20 Dodatkowo wskazać należy, że poza omawianym orzeczeniem przed TSUE zawisłe są jeszcze inne pytania prejudycjalne sądów polskich, które będą dotyczyły statusu KRS, sędziów ID, IKNiSP oraz Izby Karnej SN.
- A. W sprawach *W.Ż.* (C-487/19) i *Prokurator Generalny* (C-508/19), ze względu na pytania wniesione przez SN, TSUE rozstrzygnie o statusie sędziów obu nowo utworzonych izb: zarówno ID, jak i IKNiSP. Pytania zadano w oparciu o art. 19 ust. 1 TUE, dotyczący zasady skutecznej ochrony sądowej, w połączeniu z art. 47 Karty Praw Podstawowych UE, w którym mowa o niezawisłości sądu i sposobie powoływania sędziów, którzy rozstrzygają sprawy z elementem unijnym. Sąd zapytał również o to, czy sędziowie SN nominowani z naruszeniem standardu unijnego są w ogóle sędziami, jeżeli dodatkowo uniemożliwiono sądową kontrolę procedury nominacyjnej do SN, dokonanej mimo orzeczenia wstrzymującego to postępowanie, i z „rażącym naruszeniem reguł” prawa polskiego;
- B. W sprawie *Krajowa Rada Sądownictwa* (C-824/18) TSUE, w odpowiedzi na pytania wniesione przez NSA, wypowie się

na temat zgodności ze standardami unijnymi procedury nominacyjnej sędziów do SN wobec braku wystarczająco skutecznej kontroli sądowej tego postępowania;

- C. Na skutek pytania prejudycjalnego Sądu Okręgowego w Warszawie (sygn. akt X Ka 645/19), TSUE orzeknie uprawnieniach Ministra Sprawiedliwości w zakresie delegowania sędziów do orzekania w innych sądach, a także o statusie sędziów SN wyłonionych przez nową KRS oraz o skutkach orzeczeń wydanych przez tych sędziów oraz sędziów delegowanych;
- D. W związku ze skierowaniem pytania prejudycjalnego przez Sąd Apelacyjny w Krakowie (sygn. akt I ACa 649/19), TSUE będzie miał okazję orzec o statusie sędziów Izby Cywilnej SN, nominowanych przez KRS w obecnym składzie, i tego, czy w sensie prawnym istnieje w ogóle orzeczenie, wydane przez sąd w składzie z sędziami, co do których podnoszone są wątpliwości co do zgodności z unijnym standardem niezawisłości;
- E. Wreszcie, na skutek skargi Komisji Europejskiej, w sprawie *Komisja/Polska* (C-791/19) przedmiotem orzeczenia TSUE będzie reżim odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów; elementem tej sprawy będzie kwestia statusu ID w świetle sposobu jej powoływania przez KRS w obecnym składzie. W istocie, Trybunał Sprawiedliwości dokona w tej sprawie samodzielnej oceny statusu Izby Dyscyplinarnej SN oraz statusu KRS wedle kryteriów, które wskazał w omawianym wyroku dla oceny przez SN. Stanowi to naturalną konsekwencję różnic z jednej strony w procedurze prejudycjalnej, gdzie ostatecznej oceny dokonuje sąd krajowy i z drugiej – procedury z art. 258 TFUE, w ramach której oceny statusu SN i KRS może dokonać sam TSUE.

B. SKUTKI DLA SĄDÓW

- 21 Wyrok TSUE daje możliwość kwestionowania statusu wszystkich sędziów powołanych i awansowanych przez KRS w obecnym składzie, a nie tylko sędziów ID. Ponieważ nie istnieje oddzielny system

sądownictwa polskiego powołany tylko do rozstrzygania spraw z elementem unijnym, skutki wyroku dotyczą wszystkich spraw rozpoznawanych przez sędziów powołanych przy udziale KRS w obecnym składzie i wydawanych w tych sprawach orzeczeń. Jest tak dlatego, że potencjalnie w każdej sprawie występować może zagadnienie wymagające wykładni lub stosowania prawa UE.

- 22 Oznacza to, że interpretacja prawa UE przyjęta w wyroku TSUE oddziałuje na ocenę legalności powołania sędziów przy udziale KRS w obecnym składzie. Jako, że wszystkie funkcje sędziowskie w Polsce wiążą się z potencjalnym stosowaniem prawa UE w rozumieniu wyroku w sprawie ASJP, wszystkie nominacje dokonane przy udziale nowej KRS będą mogły być uznane za naruszające prawo unijne.
- 23 Do oceny sądów należy kwestia weryfikacji spełniania przez sędziów powołanych z udziałem nowej KRS kryteriów niezależności określonych w orzeczeniu TSUE. Kluczową rolę w tym procesie odegra Sąd Najwyższy, wydając orzeczenie w postępowaniach, w których zadano TSUE pytania prejudycjalne.
- 24 Z tego względu sędziowie nominowani przy udziale KRS w obecnym kształcie, od momentu wydania omawianego orzeczenia powinni w interesie bezpieczeństwa obrotu prawnego i poszanowania prawa jednostki do niezależnego sądu powstrzymać się od orzekania i podejmowania innych czynności sędziowskich.
- 25 Mając na uwadze treść orzeczenia TSUE oraz jego wykonanie w późniejszym orzeczeniu SN i wyrokach innych sądów, sędziowie nominowani w procedurach spełniających standardy europejskie – tj. przez KRS przed obsadzeniem jej przez 15 członków wybieranych przez Sejm – powinni powstrzymać się od zasiadania w składach orzekających z sędziami niespełniającymi wymogów unijnych ze względu na konieczność poszanowania prawa do niezależnego sądu. Jest to fundamentalna kwestia dla zagwarantowania bezpieczeństwa prawnego stron postępowań.
- 26 Z tych samych względów (tj. oczekiwanego wyroku SN, wykonującego orzeczenie TSUE, jak i prawo każdego do niezależnego sądu) organy sądu powinny wyłączyć sędziów powołanych przez nową

KRS od udziału w sprawowaniu funkcji sędziowskich. Wymóg ten dotyczy również organów Sądu Najwyższego oraz Naczelnego Sądu Administracyjnego.

- 27 Sąd Najwyższy powinien skorzystać z kompetencji do rozstrzygnięcia statusu ustrojowego osób powołanych przy udziale KRS w obecnym składzie, a także charakteru orzeczeń wydawanych przez tych sędziów, by potwierdzić wskazane w niniejszym stanowisku skutki wyroku TSUE, również z perspektywy krajowej. Będzie to miało przede wszystkim znaczenie dla tysięcy spraw rozpatrywanych przez sędziów sądów powszechnych nominowanych przy udziale KRS w obecnym kształcie i wydawane przez nich orzeczenia.
- 28 Wszystkie sądy krajowe i organy administracyjne (wykonawcze) powinny odmówić stosowania tych przepisów krajowych, które skutkowałyby możliwością rozpoznania spraw sądowych przez sędziów nominowanych przez KRS w dotychczasowym składzie. Dotyczy to w szczególności środków prawnych wnoszonych do ID oraz IKNiSP do czasu ich obsadzenia sędziami, którzy spełniają wymogi unijne, albo do czasu przejęcia kompetencji tych izb przez inne izby SN. W przypadku konieczności wniesienia takiego środka prawnego należy skierować go do innej izby SN w zależności od przedmiotu sprawy.

C. SKUTKI DLA KRS

- 29 Po potwierdzeniu przez SN wątpliwości wskazanych w wyroku TSUE względem KRS w obecnym kształcie, konieczne będzie powołanie KRS w składzie spełniającym wymogi prawa UE. Oznacza to, że KRS w obecnym składzie powinna zawiesić swoją działalność ze względu na to, że 15 jej sędziowskich członków zostało powołanych z naruszeniem standardów unijnych określonych wprost w uzasadnieniu wyroku TSUE (patrz pkt II). Dodatkowo, w celu realizacji zasady lojalności wynikającej z art. 4 ust. 3 TUE, sędziowscy członkowie KRS, wybrani przez Sejm, powinni rozważyć ustąpienie ze swoich stanowisk, by umożliwić wdrożenie orzeczenia i zagwarantowanie unijnego standardu niezawisłości sędziów.

- 30 Ponadto, należy wstrzymać wszelkie postępowania nominacyjne toczące się przy udziale KRS w obecnym składzie. Oznacza to, że KRS oraz Prezydent RP mają obowiązek zaprzestać podejmowania czynności zmierzających do obsadzania wakatów na stanowiska sędziowskie. Skutkiem tego, ani Prezydent RP, ani Minister Sprawiedliwości nie powinni ogłaszać nowych konkursów na stanowiska sędziowskie, a sędziowie i kandydaci na sędziów nie powinni zgłaszać swoich kandydatur na stanowiska sędziowskie do czasu pełnego wykonania wyroku TSUE. Osoby biorące udział w toczących się postępowaniach powinny rozważyć niezwłocznie wycofanie swoich zgłoszeń.
- 31 Należy też mieć na względzie inne kompetencje lub uprawnienia przyznane KRS na mocy ustawodawstwa zwykłego, jak np. rozpoznawanie odwołań sędziów lub asesorów, którym zmieniono podział czynności (art. 22a § 5 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych⁶); rozpoznawanie skarg dotyczących działalności prezesa sądu apelacyjnego i Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych (art. 41b § 3–3a p.u.s.p.); wyrażanie zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego po osiągnięciu wieku przejścia w stan spoczynku (art. 69 § 1b p.u.s.p.); wydawanie decyzji w sprawach powrotu sędziego przeniesionego w stan spoczynku z powodu uznania za trwale niezdolnego do pełnienia obowiązków lub na skutek zmiany ustroju sądów lub granic okręgów sądowych (art. 74 § 2 p.u.s.p.); kierowanie wniosków o mianowanie asesorów sądowych (art. 106i § 1 p.u.s.p.); kierowanie żądań o podjęcie czynności wyjaśniających przez rzecznika dyscyplinarnego (art. 114 § 1 p.u.s.p.); wnoszenie odwołania lub sprzeciwu od wyroku wydanego przez sąd dyscyplinarny (art. 115b § 4 i art. 121 § 1 p.u.s.p.); występowanie z wnioskiem o wznowienie postępowania dyscyplinarnego (art. 125 p.u.s.p.). Także w tych przypadkach KRS w obecnym kształcie nie powinna korzystać ze swoich uprawnień, gdyż wiążą się one bezpośrednio ze statusem sędziego i wpływają na niezawisłość sędziowską

⁶ Tekst jednolity: Dz. U. z 2019 r., poz. 52, ze zm. (p.u.s.p.)

D. SKUTKI DLA ORZECZEŃ WYDANYCH PRZEZ SĘDZIÓW NOMINOWANYCH Z NARUSZENIEM PRAWA UE

- 32 Orzeczenie Sądu Najwyższego przesądzające, że Izba Dyscyplinarna nie spełnia standardów niezależności określonych w wyroku TSUE, wymusi również rozstrzygnięcie w przedmiocie ważności orzeczeń wydanych przez tę Izbę. Ten sam mechanizm będzie miał zastosowanie do orzeczeń wydanych przez sędziów powołanych lub awansowanych przez KRS w obecnym kształcie w sądach powszechnych.
- 33 Wyrok TSUE nie powoduje automatycznego uchylenia ani nie stwierdza nieistnienia wyroków wydanych przez sędziów powołanych niezgodnie z prawem Unii.
- 34 Skutki wyroku TSUE w zakresie wadliwości orzeczeń wydanych przez sędziów powołanych przez KRS w obecnym kształcie zostaną określone przez sądy rozpoznające zwyczajne i nadzwyczajne środki zaskarżenia wniesione od tych orzeczeń. Strony postępowań, w których takie orzeczenia zapadły, powinny mieć prawo do ich wzruszenia ze względu na wadliwe obsadzenie sądu orzekającego.

E. SKUTKI DLA POSTĘPOWAŃ DYSCYPLINARNYCH

- 35 Nadmienić należy, że Komisja Europejska skierowała do TSUE skargę przeciwko Polsce w związku z systemem dyscyplinarnym sędziów⁷. Skarga ta dotyczy również statusu sędziów ID, którzy zostali powołani na stanowiska przy udziale KRS w obecnym składzie, a której status został zakwestionowany w wyroku TSUE⁸.

⁷ Sprawa *Komisja/Polska* (C-791/19).

⁸ Zob. też sprawy zainicjowane pytaniami prejudycjalnymi: *Miasto Łowicz* (C-558/18), *Prokuratura Okręgowa w Płocku* (C-563/18) i *Prokuratura Rejonowa w Słubicach* (C-623/18). Zob. w tym względzie *Notatka dotycząca opinii Rzecznika Generalnego TSUE E. Tancheva w połączonych sprawach C-558/18 (Miasto Łowicz) i C-563/18 (Prokuratura Okręgowa w Płocku)*, <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/rpo-trybunal-luksemburski-bezpieczna-przystania-dla-sadow-krajowych> (dost. 19 listopada 2019 r.)

- 36 Przedmiot skargi jest niezwykle szeroki i dotyczy wielu elementów systemu dyscyplinarnego – ID, działalności rzeczników dyscyplinarnych, możliwości wykorzystania przepisów dyscyplinarnych do karania za treść orzeczeń sądowych, możliwości wszczynania postępowań dyscyplinarnych za kierowanie do TSUE pytań prejudycjalnych, braku gwarancji procesowych w postępowaniach dyscyplinarnych, wywierania na sędziów efektu mrozącego oraz połączenia tego z istotnym wpływem władzy wykonawczej na system odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów. W swojej skardze Komisja wskazuje, że za sprawą nowego reżimu odpowiedzialności dyscyplinarnej doszło w Polsce do strukturalnego naruszenia niezawisłości sędziów.
- 37 Jest prawdopodobne, że TSUE uzna, że ww. elementy systemu odpowiedzialności dyscyplinarnej należy wyłączyć ze względu na ich sprzeczność ze standardami europejskimi. To zaś oznaczałoby, że szereg istotnych przepisów regulujących postępowanie dyscyplinarne wobec sędziów podlegałoby niestosowalności ze względu na sprzeczność z prawem UE. Ryzyko wykorzystania systemu dyscyplinarnego do wywierania na działalność orzeczniczą sędziów politycznego wpływu i naruszania ich niezawisłości jest bowiem duże, a zatem stwierdzenie sprzeczności z prawem UE jest prawdopodobne. TSUE w ramach tego postępowania dokonała oceny statusu ID pod kątem tych samych kryteriów przedstawionych w omawianym wyroku. Komisja wystąpiła o rozpoznanie sprawy w trybie przyspieszonym.
- 38 Biorąc pod uwagę dodatkowo rozpatrywany wyrok TSUE, w świetle którego ID może zostać uznana za niespełniającą wymogów prawa UE, należy zawiesić postępowania dyscyplinarne wobec sędziów do czasu rozstrzygnięcia skargi skierowanej przez Komisję. Jest tak przede wszystkim dlatego, że właściwe sądy dyscyplinarne były wyznaczane przez prezesa ID (lub sędziego pełniącego obowiązki prezesa), który w świetle orzeczenia TSUE może nie legitymować się przymiotem niezawisłości na gruncie prawa Unii.
- 39 Sędziowie sądów dyscyplinarnych powinni wobec tego wstrzymać się z orzekaniem do czasu uchwalenia nowych przepisów o syste-

mie sądownictwa dyscyplinarnego, który spełniał będzie wymogi wynikające z prawa UE – w tym w szczególności do czasu obsadzenia ID sędziami nominowanymi w zgodzie z prawem unijnym albo przejęcia kompetencji tej izby przez inną izbę SN, w której zasiadają sędziowie spełniający wymogi prawa UE.

F. SKUTKI DLA USTAWODAWCY

- 40 Należy niezwłocznie doprowadzić cały system nominacji sędziowskich do zgodności ze standardami unijnymi. Ponieważ wszyscy sędziowie Sądu Najwyższego, sądów administracyjnych oraz sądów powszechnych stosują prawo UE (choćby potencjalnie), sądy te muszą realizować gwarancje prawa unijnego w zakresie niezależności. Zgodność z tymi standardami będzie więc musiała objąć KRS, dwie nowe izby SN (ID i IKNiSP), a także dotychczasowe nominacje sędziowskie oraz awanse, które odbyły się przy udziale KRS w obecnym składzie.
- 41 Po dogłębnym przeanalizowaniu i podzieleniu zastrzeżeń podniesionych w wyroku TSUE, ustawodawca zobowiązany jest znowelizować ustawę o KRS, zapewniając zgodność prawa krajowego ze standardami UE. Oznacza to zmianę zasad wyboru 15 sędziów-członków KRS poprzez powrót do modelu kształtowania tego organu bezpośrednio przez środowisko sędziowskie, zapewniając przy tym odpowiednią reprezentację wszystkich rodzajów i szczebli sądownictwa. Ukształtowanie składu KRS powinno nastąpić w zgodzie z wyrokiem TSUE.